

EVOLUCIONI I KONTRACEPSIONIT NË SHQIPËRI NË FUNKSION TË STRUKTURËS MOSHORE TE ABORTEVE

DRITA JORGANXHI*

Summary

THE EVOLUTION OF CONTRACEPTION IN ALBANIA RELATED WITH THE AGE STRUCTURE OF THE ABORTS

In our country for some decades is applied a rigid natal policy that prohibited the use of modern contraceptive methods. Our reality testified that independently of this politic dictate, the fertility and natality index for the reproductive age groups of women, after the 80 years, had a constant reduction.

The natality reduction is directly linked with the increase use of the abort as a limitation mean for the undesirable births. While, the reduction of fecundity is inexplicable yet, because of the data's total scarcity about the use of contraceptive methods including also that traditional.

This study is an effort to know ever so little this reality in Albania in an indirect way, second the evolution of the abortions according to age groups during years 1982-1994 (which is the period before and after the beginning of the familiar planning in our country).

The method is based in the study of A. AVDEYEV (1992), which verified that normally in the flow of demographic transition, all the countries or populations pass steps of the familiar planning evolution.

Each of these steps is characterized by a specific manner of familiar limitation of the births. This manner is in function of the level of contraceptive usage, the level of provoked abortions and the structure of abortions for age groups.

Studying accurately the theoretic and practice considerations treated above, was realized the construction of the probability scheme of abortions according to age groups of women. This scheme makes us possible to see their evolution in years before and after the liberalization of them and the programs beginning of the family planning in our country. So, we can compare this evolution with the theoretic and practice model of the other countries and consider indirectly the measure and effect of the contraception methods in our country, which structure is unknown yet. Making this comparison results that, the family planning in Albania is in the second or transitory phase of its development. This is acceptable considering the continuous reduction of fecundity during last decade, although the scarcity of family planning programs and modern contraceptive methods.

Though, in the condition of a rigid dictate and the scarcity of modern contraceptive methods, the demographic behaviour of our population has naturally transmitted the message of births' level reduction. So, it's in resonance with the aims of family planning to realize harmonized social economic relations in family.

Në vendin tonë për disa dekada u aplikua një politikë e ngurtë nataliste që ndalonte përdorimin e metodave moderne kontraceptive.

Realiteti ynë dëshmoi se pavarësisht nga ky diktat politik, treguesi i fekonditetit dhe i lindshmërisë për grup moshën riprodhuese të grave mbas viteve 80 pati një ulje të vazhdueshme.

Në vitin 1980 këta tregues ishin 135 shtatzani dhe 109 lindje të gjalla për çdo 1000 gra të moshës riprodhuese. Ndërsa në vitin 1994 ato u ulën respektivisht në 125 dhe 87 për çdo 1000 gra të kësaj grupmoshe (Figura nr. 1).

Ulja e lindshmërisë lidhet direkt me përdorimin në rritje të abortit si kufizues i lindjeve të padëshërueshme, ndërsa ulja e fekonditetit është akoma i pashpjeguar në kushtet e mungesës së plotë të të

dhënave mbi masën e përdorimit të metodave kontraceptive përfshirë dhe ato tradicionale.

Studiues të ndryshëm kanë vërtetuar se normalisht në rrjedhën e tranzicionit demografik, të gjithë vendet ose popullsitë kalojnë në etapa të njëjta të zhvillimit të planifikimit familjar dhe se secila prej këtyre etapave karakterizohet nga një mënyrë specifike e kufizimit familjar të lindjeve, e cila varet nga niveli i përdorimit të kontraceptivëve, nga struktura e metodave kontraceptive, niveli i aborteve të provokuara dhe nga struktura e aborteve për grupmoshë.

Ky studim është një përpjekje për të njohur sado pak këtë realitet në Shqipëri në mënyrë indirekte, duke u mbështetur në evoluimin e aborteve sipas moshës gjatë viteve 1982-1994 që është periudha para dhe mbas fillimit të planifikimit familjar në vendin tonë.

* Dërguar në Redaksi më 2 Korrik 1995, miratuar për botim më 12 Shtator 1995.

Nga Instituti i Statistikës, Sektori i Shëndetësisë, Tiranë. (D.J.).

Adresa për letërkëmbim: D.Jorganxhi Instituti i Statistikës, Sektori i Shëndetësisë, Tiranë

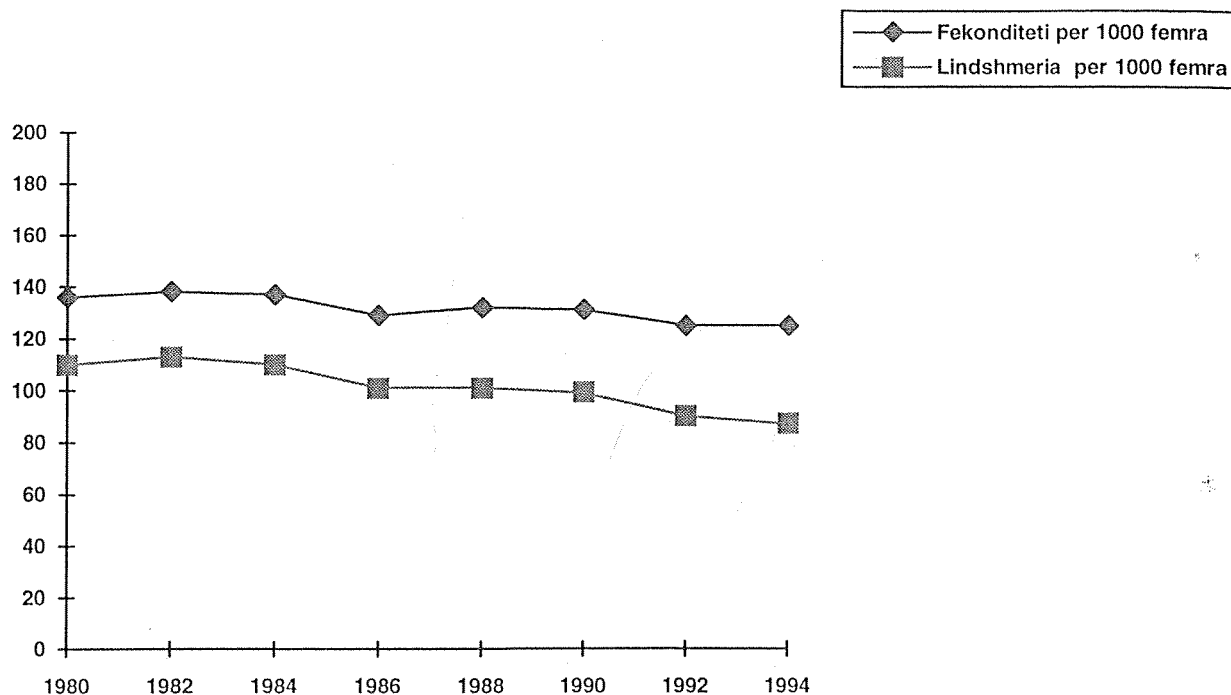

Figura nr. 1: Lindshmëria dhe fekonditeti gjatë viteve 1980-1994

Metoda

Metoda është bazuar në studimin e Avdeyev A. (1992), i cili vërtetoi praktikisht hipotezën teorike mbi ekzistencën e tre etapave kryesore në evoluimin e aborteve.

Këtë e realizoi duke bërë klasifikimin e 165 skemave të aborteve sipas moshës, duke përdorur të

dhënat e publikuara nga Tietze C. dhe Henshow S. (1986). Secila nga të 165 rastet karakterizohej nga 6 variabla që paraqitnin probabilitetin mesatar të aborteve në grupmoshat: 15-19 vjeç, 20-24 vjeç, 25-29 vjeç, 30-34 vjeç, 35-39 vjeç, 40 vjeç e më shumë. Nëpërmjet kësaj metode u arrit të verifikohet hipoteza që evoluimi i aborteve në gjenerata i korrespondon saktësisht

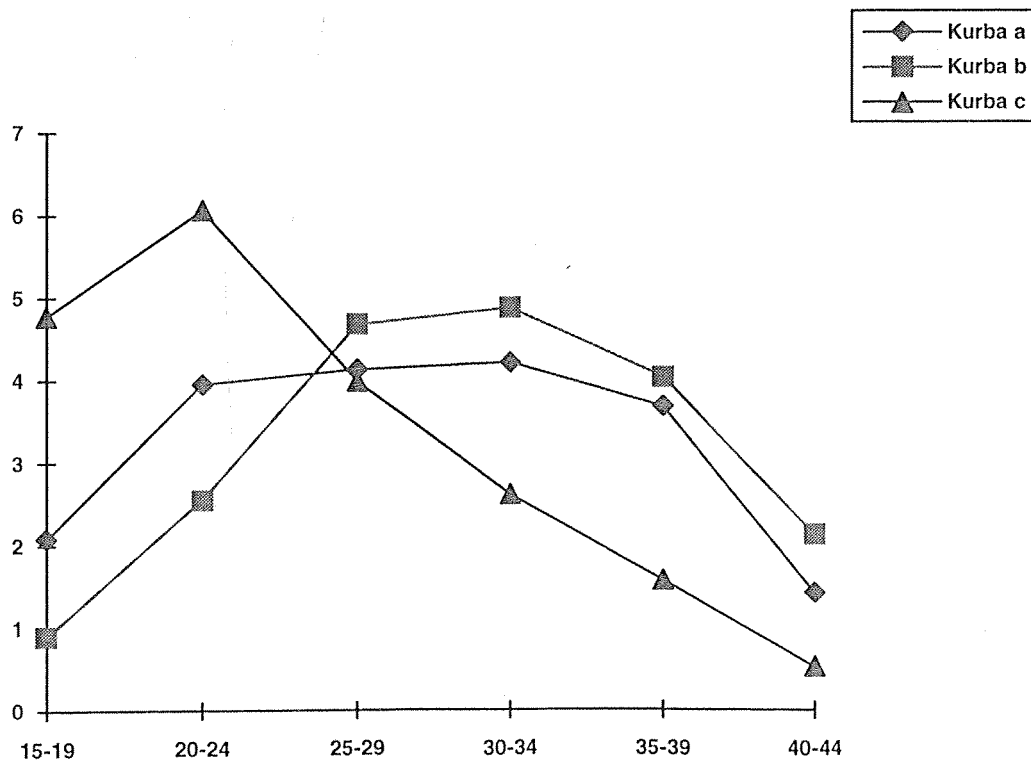

Figura nr.2: Modeli teorik i evoluimit të skemës të aborteve sipas moshës

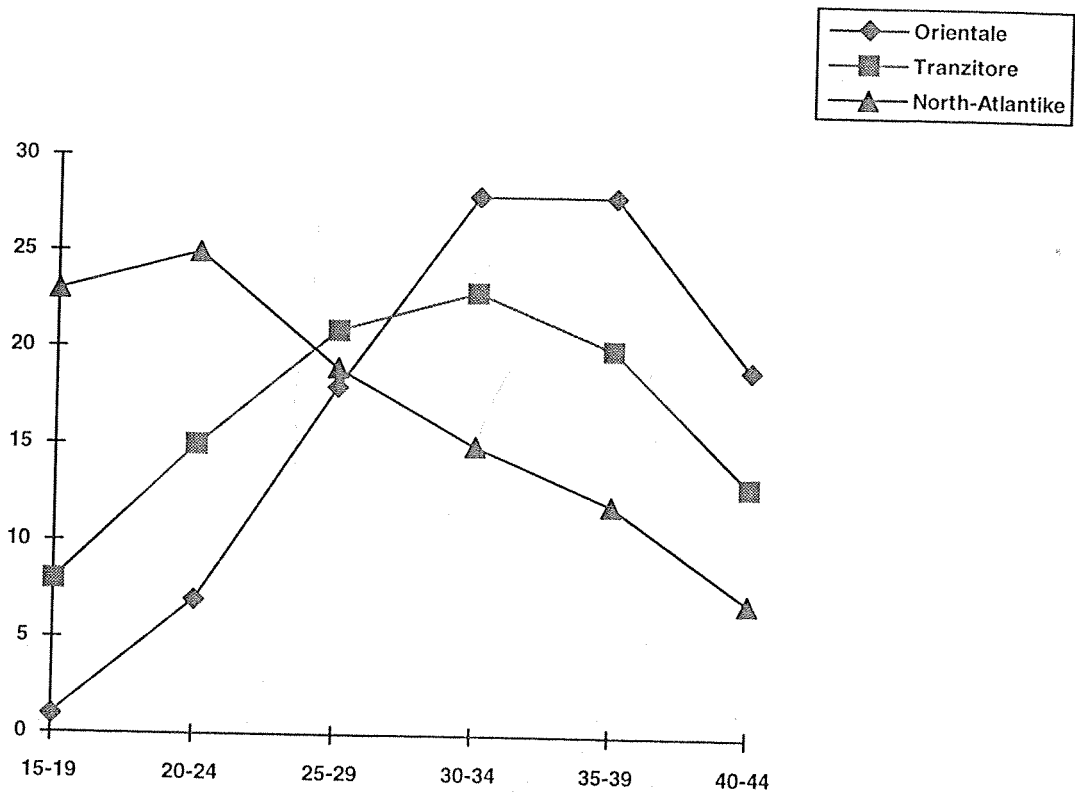

Figura nr. 3: Tre tipet kryesore të skemave të aborteve sipas moshës
(Skema praktike)

principeve të parashikuara në modelin teorik, pra skemat "praktike" ishin të njëjta ose shumë të përafërta me skemën teorike të evoluimit të aborteve. (Figura nr. 2 dhe 3).

Rezultatet

Duke studiuar me vëmendje konsideratat teorike dhe praktike të trajtuara në studimin në fjalë, ne mund të parashikojmë dhe të projektojmë evoluimin e abortve

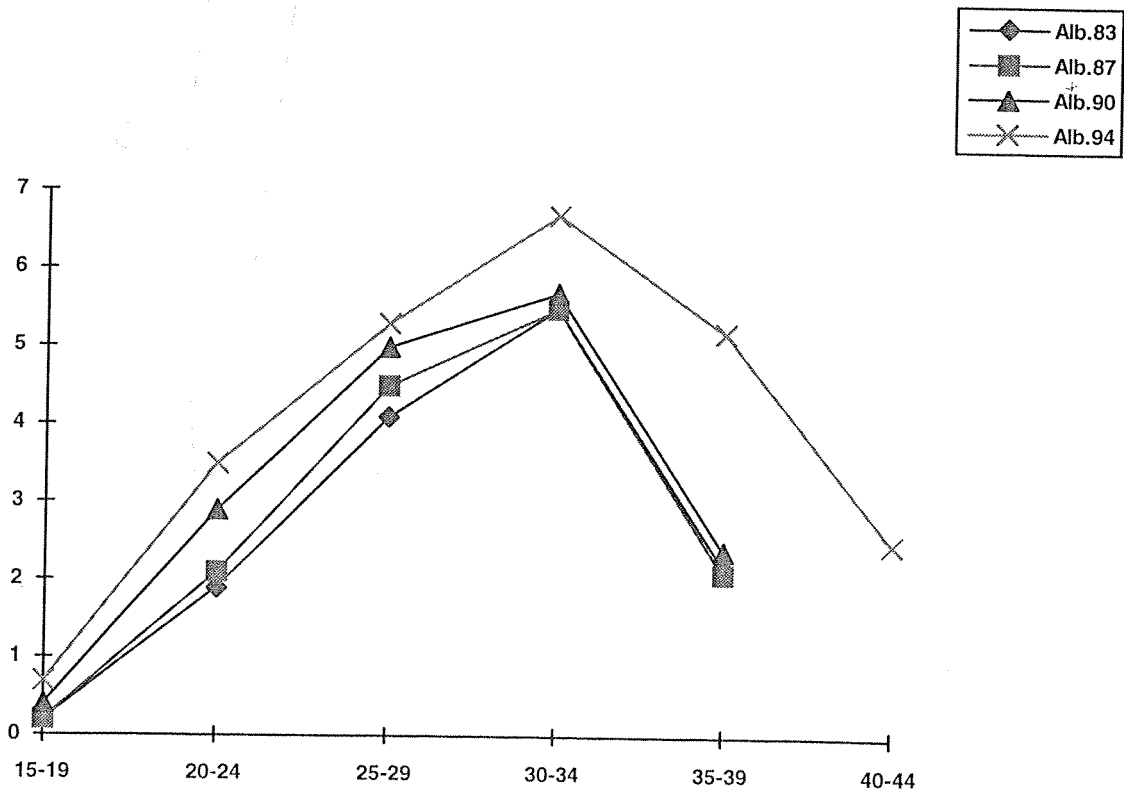

Figura nr. 4: Evoluimi i skemave të aborteve sipas moshës në Shqipëri
në vitet para dhe pas liberalizimit të aborteve

në vendin tonë në funksion të karakteristikave të tjera demografike, si edhe të ndërtojmë treguesit e aborteve për periudhat ku të dhënat mbi këtë dukuri nuk ekzistojnë ose janë të pamjaftueshme.

Skemat e evoluimit të aborteve sipas moshës së grave në gjenerata të ndryshme për vendin tonë, janë ndërtuar në bazë të probabilitetit të aborteve për çdo grupmoshë të grave për vitet 1983-1994, në mënyrë që

ato të jenë të krahasueshme me modelin teorik dhe me skemën praktike të evoluimit të aborteve (Figura nr. 5 dhe 6).

Interesant është fakti që kurba e aborteve sipas moshës në Shqipëri, mbetet e pandryshuar në strukturën moshore të saj pra, si para dhe pas pranimit të planifikimit familjar, pavarësisht nga rritja e ndjeshme e numrit të aborteve gjatë viteve 1982 deri 1994 (Figura nr. 4).

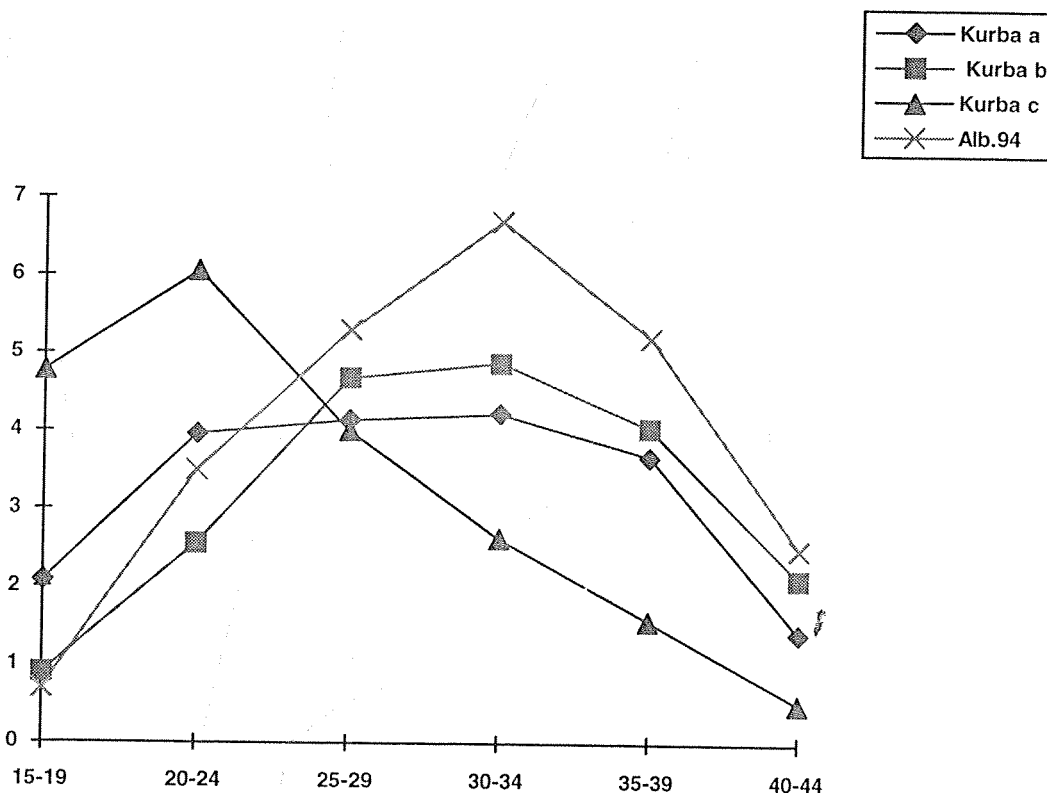

Figura nr. 5: Krahasonimi i skemës të aborteve të Shqipërisë me modelin teorik të evoluimit të aborteve sipas moshës

Kjo të lë të kuptosh se gjatë viteve 1982-94 masa e përdorimit të metodave kontraceptive si tradicionale ashtu dhe ato moderne që filluan të përdoren mbas vitit 1991 ka mbetur konstante dhe efikasiteti i tyre është akoma i dobët.

Diskutim

Ndërtimi i skemës të probabilitetit të aborteve sipas grupmoshës së grave për të parë evoluimin e tyre në vitet para dhe mbas liberalizimit të tyre dhe fillimit të programeve të planifikimit familjar në vendin tonë na lejon të krahasojmë këtë evoluim me modelin teorik dhe praktik të vendeve të tjera, si edhe të gjykojmë në mënyrë indirekte mbi masën dhe efektin e përdorimit të metodave kontraceptive në vendin tonë struktura e të cilave është akoma e panjohur.

Tre kurbat e përfuara nga të dhënat praktike të grupuara sipas vendeve me karakteristika të njëjta të evoluimit të planifikimit familjar u emërtuan si më poshtë:

1. Etapa e parë ose kurba a ———> Orientale

Kjo mund të konsiderohet si standarti natyral i aborteve për popullsinë në fjalë dhe teorikisht ajo paraqet një etapë të origjinës të planifikimit familjar, kur gratë lindin, sipas kapacitetit të tyre fiziologjik, numrin e dëshiruar të fëmijëve dhe më tej ndalojnë shtatëzanitë e tyre. Probabiliteti i aborteve sipas moshës në këtë etapë zmadhohet, pora ngadalësohet lindshmëria dhe, pastaj reduktohet me zvogëlimin e fekunditetit.

2. Etapa e dytë ose kurba b ———> Tranzitore

Në qoftë se popullsia fillon të praktikojë një kontraceptiv me efikasitet mjaft të ulët, probabiliteti i aborteve duhet të ulet në ekuivalencë me të gjitha grupmoshat, por më shpejt në grupmoshat më të larta, sepse efikasiteti i njëjtë dhe i dobët i kontracepsionit është mjaft i ndijshëm nga ulja e fekunditetit. Kjo situatë është konsideruar si etapa e dytë e evoluimit të aborteve, kur skema e aborteve sipas moshës sjell kurbën në funksionin normal.

3. Etapa e tretë ose kurba c ———> Nord-Atlantike

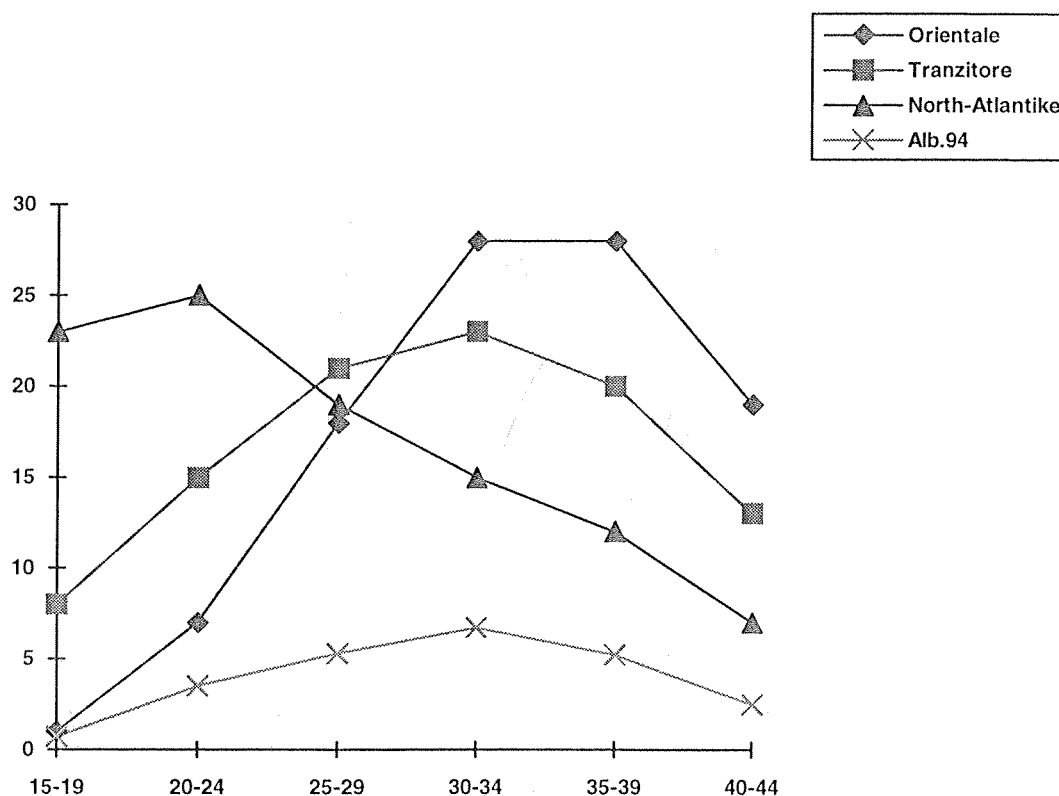

Figura nr. 6: Krahasoni i skemës të aborteve të Shqipërisë me tipet kryesore të skemave praktike të aborteve sipas moshës

Etapa e tretë e evoluimit të aborteve i korrespondon epokës ku praktika e kontracepsionit është tanimë tepër e përhapur dhe ku efikasiteti i saj është tepër i lartë (sterilizimi ze një vend të rëndësishëm në strukturën e metodave kontraceptive). Probabiliteti i aborteve duhet të jetë relativisht i rritur në grupmosht më të reja, në të cilat është e pamundur të përdoren metoda më radikale dhe që femrat nuk kanë eksperiencën e mjaftueshme në fushën e parandalimit të barrës. Duke krahasuar këto skema me skemat e përfutura nga të dhënat e probabilitetit të aborteve sipas moshës në Shqipëri, konstatohet se evolimi i kontracepsionit në vendin tonë në funksion të aborteve ka shumë ngjashmëri, por edhe veçori në krahasim me zhvillimin demografik të popujve të tjerë. Duke patur parasysh që planifikimi familjar u pranua si politikë demografike mbas vitit 1992, pra programet e tij kanë vetëm dy-tre vjet që po praktikohen, menjëherë mund të mendohet se Shqipëria duhet të ndodhet në fazën e parë ose në tipin oriental të zhvillimit të planifikimit familjar, pranë origjinën e tij. Por nga krahasimi i kurbës të probabilitetit të aborteve të vitit 1994, si me tre kurbat e skemës teorike, ashtu dhe me ato praktike, rezulton që planifikimi familjar në Shqipëri përafron me fazën e dytë ose tranzitore të zhvillimit të tij. Kjo është e pranueshme po të kemi parasysh uljen e vazhdueshme të fekonditetit gjatë dekadës së fundit, megjithë mungesën e programeve të planifikimit familjar dhe metodave moderne kontraceptive (Figura nr. 5 dhe 6). Mungesa e

statistikave të aborteve sipas strukturës moshore për periudhën para viteve 80 na pengon të njohim se në cilën periudhë kohore ka ndodhur ky ndryshim, pra kalimi nga faza orientale në atë tranzitore të evoluimit të planifikimit familjar në vendin tonë. Megjithatë është evident fakti që përdorimi i metodave tradicionale ka qënë në rritje ose nuk mund të përjashtohen raste të përdorimit qoftë edhe ilegalisht të ndonjë metode moderne kontraceptive të mundshme. Studime të ardhshme më të thelluara mbi kontracepsionin janë më se të domosdoshme, për të hedhur dritë mbi këto probleme deri tanimë të paevidentuara.

Konkluzione

Ndonëse në kushtet e një diktati të ashpër, dhe mungesës së metodave moderne kontraceptive, sjellja demografike e popullsisë tonë ka përçar natyrshëm mesazhin për uljen e nivelit të lindshmërisë dhe fekonditetit, pra ajo është në rezonancë me qëllimet e planifikimit familjar për të realizuar në familje relacione të harmonizuara social-ekonomike. Realiteti ynë dëshmon që ulja e fekonditetit mund të realizohet edhe pa planifikimin familjar, por ajo nuk mund të ketë vend pa zhvillimin social dhe ekonomik.

Nisur nga përvoja e vendit tonë dhe e shume vendeve të tjera mund të themi se tendencat demografike nuk mund të korrigjohen nëpërmjet politikave demografike, por duke konceptuar politika globale të zhvillimit social dhe ekonomik të vendit.

BIBLIOGRFIA

1. Avdeyev A. : Schemas d'avortementt selon l'age: types principaux et evolution. Les modes de regulation de la reproduction humaine. AIDELF, 1992, 6: 657- 670.
2. Ministria e Shëndetësisë: Statistikat vjetore të aborteve sipas strukturës moshore për vitet 1982-1983.
3. INSTAT: Abortet. Rezultate nga përpunimi i "Skedës së Abortit", 1994
4. Popullsia sipas grupmoshës, vitet 1983-1994. Statistika demografike.
5. Blayo C. H.: Conceptions, avortements, naissances dans differents pays d'Europe. Conges Europeen de la Demographie, Paris. INSTANT, 1991.